

Jon Krakauer

K R A K A U E R
E S S E N C I A L

Reflexions sobre el risc
i la condició humana

Columna

JON KRAKAUER
KRAKAUER
ESSENCIAL
Reflexions sobre el risc
i la condició humana

Traducció d'Esther Roig i Jordi Vidal

EDICIÓ EN CATALÀ

KRAKAUER ESSENCIAL. REFLEXIONS SOBRE EL RISC I LA CONDICIÓ HUMANA

PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2020

© DE LA TRADUCCIÓ: ESTHER ROIG I JORDI VIDAL, 2020

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2669-5

DIPÒSIT LEGAL: B. 7.097-2020

FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

www.columnaedicions.cat

EDICIÓ ORIGINAL

CLASSIC KRAKAUER. ESSAYS ON WILDERNESS AND RISK

© RECOPIACIÓ DE JONATHAN R. KRAKAUER, 2019

PUBLICAT PER PRIMER COP EN ANGLÈS ALS ESTATS UNITS PER ANCHOR BOOKS,
UNA DIVISIÓ DE PENGUIN RANDOM HOUSE LLC, NOVA YORK

WWW.ANCHORBOOKS.COM

© DELS TEXTOS: JON KRAKAUER

Els articles d'aquesta compilació van aparèixer per primer cop a les publicacions següents:

Medium: «Embrace the Misery» (29 de juliol del 2014)

New Age Journal: «A Clean, Well-Lighted Place» (desembre del 1985)

The New Yorker: «Death and Anger on Everest» (21 d'abril del 2014)

Outside: «After the Fall» (juny del 1990), «Fred Beckey Is Still on the Loose» (juliol del 1992),

«Loving Them to Death» (octubre del 1995), «Mark Foo's Last Ride» (maig del 1995)

Smithsonian: «Gates of the Arctic» (juny del 1995), «Living Under the Volcano» (juliol del 1996)

Smithsonian Air & Space: «Descent to Mars» (novembre del 1995)

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Índex

<i>Introducció</i>	II
L'última cavalcada de Mark Foo	13
Viure sota el volcà	45
Mort i ràbia a l'Everest.	61
Descens a Mart	71
Després de la caiguda	87
Les portes de l'Àrtic.	109
Estimar-los fins a la mort	127
Un lloc net i ben il·luminat.	173
Fred Beckey encara ronda.	189
Accepta el sofriment	211
<i>Agraïments</i>	217

L'última cavalcada de Mark Foo

(Publicat a *Outside*, maig del 1995)

A 35 quilòmetres de San Francisco per l'autopista, un sortint escarpat de terra anomenat Pillar Point s'endinsa emfàticament en el fred Pacífic. El divendres 23 de desembre de 1994, el dia es despertava en aquella franja de costa. Onades gegantines s'estavellaven contra els sortints de roca, esquitxant núvols d'una rosada que es desplegava lànguidament per les platges. Més enllà de l'extrem del cap, una quinzena de surfistes oscil·laven en la llum hivernal, escrutant l'horitzó a la cerca d'onades.

No era estrany veure surfistes en aquell lloc —un punt que ells anomenaven Mavericks— abillats amb gruixuts vestits de neoprè amb caputxa i encavallats en planxes immenses. Però l'helicòpter que planava per sobre, les tres barques de fotògrafs just darrere la ratlla de l'onatge, i la munió d'espectadors apostats als cingles, tot plegat suggeria que aquella no era una sessió de surf qualsevol.

Des de feia més d'una setmana, les onades més grans i amb una forma més perfecta de la dècada havien estat rugint contra l'escull de l'extrem de Pillar Point. La notícia es va escampar ràpidament amb el boca-orella inter-

nacional surfista: Mavericks, que havia destacat feia poc per tenir les onades més grans del món, estava esclatant. Tan bon punt ho van saber, un trio de famosos surfistes de grans onades de les illes hawaianes —Brock Little, Ken Bradshaw i Mark Foo— van anar de seguida a Califòrnia per afegir-se a la colla de surfistes habitual.

La majoria dels cinc milions de surfistes del planeta coneixien els noms i les cares dels tres hawaïans. Quin de tots tres era el millor sobre l'onada, era un tema d'intens debat, però ningú no discutia qui tenia més presència fora de l'aigua.

Mark Sheldon Foo no patia d'un excés de modèstia ni de baixa autoestima. Al seu currículum, es descrivia sense manies com una «llegenda viva consagrada del surf». Els detractors el titllaven de presumptuós i coses pitjors, però això no feia ni pessigolles a l'estil de Foo. A la seva agenda Filofax hi havia els números de telèfon de fotògrafs importants de surf, amb qui va fer amistat i es mantenia en contacte constantment. La seva foto apareixia publicada amb una freqüència inquietant, i presentava un programa de surf a la televisió per cable.

Foo no dissimulava ni la seva ànsia de fama ni la seva estratègia per aconseguir-la: muntar les onades més grans del món amb una audàcia singular i fer-ho quan les càmeres filmaven. Aquell divendres al matí hi havia càmeres en abundància per documentar la històrica convergència de Foo i els seus famosos col·legues a Mavericks. Prometia ser un moment transcendental de la presentació en societat d'unes onades californianes infravalorades.

Malgrat la proximitat amb San Francisco i Santa Cruz, el 1990 només un grupat d'autòctons havien sentit a parlar de Mavericks, i només una persona valenta —un noi de la comarca que es deia Jeff Clark— hi havia fet surf. A poc a

poc, van començar a córrer rumors costa amunt sobre un onatge mític que trencava a prop de Half Moon Bay i generava uns tubs gruixuts i piconadors prou alts per travessar-los amb un autobús. Es deia que eren pel cap baix igual de grans i considerablement més fondos que les famoses onades que arribaven a la platja de Waimea Bay a Hawaii, el mont Everest del surf. Mavericks, a més, desprenia unes vibracions que feien que l'aura atraient de Waimea semblés innòcua en comparació. El 1992, un article de Ben Marcus a la revista *Surfer* descrivia Mavericks com «gris, aïllat i inherentment pervers. L'escull està envoltat d'aigües fondes, i es troba nu davant de totes les coses desagradables de sobre i de sota el Pacífic: creixements aleutians, vents del nord-oest, tempestes del sud-est, corrents glacials, elefants marins agressius i bèsties pitjors que es cruspeixen els elefants marins agressius per berenar». Enganxat a la paret d'una botiga d'hams de Pillar Point Harbor hi ha un retall de diari descolorit sobre un pescador de la zona que va treure tres grans taurons blancs de les aigües properes en un sol dia.

D'entrada, malauradament, les onades d'aquell divendres al matí no van estar a l'altura de les expectatives exagerades dels surfistes nouvinguts i dels mitjans de comunicació congregats. Mentre s'impulsaven amb les mans cap al punt d'alineació, cap dels veterans de Waimea estava especialment impressionat o intimidat pel que veia. La gentada a l'aigua i als penya-segats proporcionava una insòlita sensació de seguretat. «Era una mica destrem pant», confirma Bradshaw. «Van venir algunes onades grans, però cap de realment enorme. Allà tothom s'ho passava bé i prou».

Tanmateix, poc abans del migdia, Mavericks va mostrar la seva autèntica cara. Algú que s'ho mirava des de

dalt de l'espadat va cridar. «Sèrie!». Una processó de ratlles negres inconfusibles es precipitava cap al *point* (el lloc on trenquen les onades) a 22 nusos. A un quilòmetre de la costa, Bradshaw va veure com s'acostava l'onatge i es va situar en posició.

Va deixar passar per sota la primera onada de la sèrie, després es va posar a remar amb força cap a la següent. L'onada va sortir de les aigües fondes i va córrer cap a l'escull, adquirint les dimensions d'una pantalla de cinema a l'aire lliure, va fer com si s'aturés un moment per acumular tot el seu poder i va començar a caure endavant. Ben enfonsat en la cara emergent, Bradshaw va veure Foo —el seu amic, el seu adversari de feia tant de temps— uns metres més endavant i una mica a la dreta, intentant agafar la mateixa onada.

Segons les normes no escrites del surf, l'onada pertanyia a Bradshaw, que hi estava més «endinsat», és a dir, estava situat més a prop de la cresta de l'onada, la part que en un moment donat es llançaria endavant i cauria de cop. «Però potser jo estava massa endinsat», reflexiona Bradshaw, «i vaig veure que en Mark estava decidit, o sigui que vaig optar per recular i deixar-l'hi». Bradshaw es va aturar bruscament, va clavar les cames al costat de la planxa i va posar el fre. L'onada es va aixecar fins a dalt de tot i va lliscar per sota d'ell, que va quedar un moment suspès a la cresta tremolosa i lleugera, des d'on va entreveure Foo remant amb força per sota la cara, a punt per aixecar els peus, en una posició perfecta per agafar l'onada. Els motors de més d'una dotzena de càmeres, totes enfocades a Foo, van començar a girar. Va ser l'última vegada que Bradshaw va veure Foo amb vida.

Injustament o no, la societat en general considera el surf un passatemps estiuenc per a adolescents desvagats. Però el surf de grans onades no té gairebé res a veure amb la diversió i els jocs a la platja. Els riscos i els reptes que comporta atorguen a l'activitat una seriositat d'objectius, fins i tot una certa noblesa.

Menys de cent persones al món tenen l'equilibri i els reflexos necessaris per llançar-se a la gola d'una onada de 12 metres i sortir-ne drets. A mesura que una onada augmenta d'altura, la seva massa ho fa exponencialment, igual com creix l'energia que desprèn quan trenca. La diferència entre muntar una onada que t'arribi al cap (l'alçada límit de la majoria dels surfistes) i una de fonda i xucladora de 12 metres és si fa no fa la diferència entre conduir a 50 quilòmetres per hora i fer-ho a 300 quilòmetres per hora.

En algun punt entre els 10 i els 12 metres és l'altura en què el surf de grans onades, tal com diu Bradshaw, «es torna real». La veritat és que ni ell ni cap altre surfista que es respecti es referiria mai a una onada de 10 metres com una onada de 10 metres. Els surfistes de grans onades fan servir un càlcul arcà de subtileses, al qual s'adhereixen rígidament, segons el qual l'altura d'una onada s'identifica amb aproximadament la meitat de la dimensió real de la seva cara. Una que fa 10 metres des de la base a la cresta es diu que és de 5 metres, potser de 6 si el surfista que l'avalua és de Califòrnia en comptes de Hawaii i té tendència a l'exageració.

El surf de grans onades es va iniciar a la costa nord d'Oahu el 1957, quan Greg Noll va muntar per primera vegada un dels monstres de Waimea Bay. El van seguir uns quants, i a partir d'aquí una fraternitat d'entusiastes de les grans onades es trobaven cada novembre amb l'arribada

de l'embranchida aleutiana, un corrent potent d'hivern procedent del golf d'Alaska. Al llarg dels vint-i-cinc anys següents, el club va continuar sent una germandat tanca-da i autoreferenciada, pràcticament no corrompuda per l'atenció del món, que era esporàdica en general. La cultura del club es caracteritzava per una intensa competició i un masclisme sense fissures, però els seus membres, majoritàriament, només es preocupaven d'impressionar-se els uns als altres.

Això va canviar pels volts del 1983. L'onatge va ser excepcionalment gran i freqüent aquell hivern a la North Shore, i la quantitat de fotografies impactants que van aparèixer un cop acabada la temporada no van passar despercebudes. Després de tant de temps dedicades a les acrobàcies amb onades petites i l'estil de vida *beach-punk*, les revistes de surf amb seu a Califòrnia van girar la mirada cap al repte més pur i més elemental de les onades gegants.

A mesura que el focus es desviava cap a Waimea i Todos Santos (un punt de grans onades menor d'Ensenada, Mèxic), l'Amèrica corporativa prenia consciència del potencial de màrqueting del gran surf. Els executius de publicitat van descobrir que les imatges heroiques d'homes enfrontats a onades titàniques podien moure molt de producte. Per a un surfista amb talent i un mínim de coneixement dels mitjans va començar a ser possible guanyar un modest estipendi muntant onades grans a Waimea.

Causalment, el 1983 va ser l'any que Mark Foo va aparèixer a l'escenari de la badia. Amb una combinació d'autopromoció descarada i pura intrepidesa, es va fer un nom ràpidament. Prèviament, la majoria dels surfistes muntaven grans onades amb un enfocament directe i sense floritures que reduïa les seves possibilitats de sortir-ne malparats; Foo va introduir un estil més espectacular, atacant les onades

gegantines de Waimea amb la mateixa intrepidesa fulminant que demostrava en el surf menor. «En Mark atacava les onades grans amb una mica més de força que la majoria dels altres homes d'allà», diu el seu amic Dennis Pang, un surfista respectat de la North Shore i constructor de planxes. «No hi ha dubte que assumia més riscos».

La germandat de les grans onades sempre ha valorat molt l'audàcia, però diferencia entre atreviment i imbecilitat. A això darrer se l'anomena «comportament de sonat» i és un dels pitjor epítets del lèxic surfista. Alguns dels rivals de Foo el van etiquetar de sonat al començament, però les seves enlluernadores actuacions a l'aigua no van permetre que la desqualificació se li enganxés. De fet, no gaire temps després, l'estil esbojarrat de Foo es va convertir en la referència i la inspiració de tota una nova fornada de surfistes de grans onades.

Foo va explicar els riscos que assumia dient: «Si vols muntar l'onada definitiva, has d'estar disposat a pagar-ne el preu definitiu». Ho va repetir tan sovint, a tantes persones, que aquelles paraules es van convertir en un estereotip. Però ell insistia amb convenciment, amb els seus amics íntims, que tenia la forta sensació que moriria jove. La majoria dels coneguts de Foo, acostumats al seu gust per les declaracions melodramàtiques, no se'l prenien seriosament i se'n reien.

Un mes després que Mark Foo s'ofegués, a poques travesies del que es considera el centre de Half Moon Bay, Jeff Clark és al seu garatge reflexionant sobre la tragèdia. Ell també era a l'aigua aquell divendres al matí, fent surf al costat de l'elit de les grans onades. En certa manera, perquè és l'home que va cridar l'atenció del món surfista cap

a Mavericks, Clark no pot evitar sentir-se una mica responsable de la mort d'un dels seus herois personals.

Amb els encenalls d'una escuma blanca i neta fins als turmells, Clark s'espolsa del cap les tristes cabòries, mira una comanda clavada a la paret i engega el raspall elèctric. Mentre el passa per sobre de tires de poliuretà, les línies netes d'una planxa de grans onades sorgeixen a poc a poc del cru bloc de polietilè.

En els vells temps, se les denominava «caçadors de rinoceronts» o «armes d'elefants». La llargada exagerada i les proporcions d'una llançà han ofert molta munició als analistes de saló. Però a vegades —com hauria dit Freud si hagués fet surf en lloc de fumar cigars— una planxa de surf només és una planxa de surf.

Les grans onades trenquen a una velocitat formidable. Per agafar-ne una —per poder situar-se sota la cara abans que caigui l'allau del llavi— un surfista necessita una planxa que es pugui remar molt de pressa, cosa que vol dir que ha de tenir una línia de flotació molt llarga. La longitud de més també aporta l'estabilitat imprescindible per maniobrar amb les turbulències a gran velocitat. Ningú amb dos dits de front entra en onades de 6 metres amb una planxa que en faci menys de 3.

Després d'allisar un cantó de la planxa de surf, Clark es para a admirar la seva creació a mig fer, després deixa el raspall amb compte i s'espolsa la pols d'escuma dels braços i les espatlles. «Saps què et dic?», sospira. «Que avui no estic per això. Tinc massa coses al cap. Anem a veure què passa a Mavericks».

Clark, que té trenta-vuit anys, és un home taciturn, ceapat, amb els ulls blau clar. Té els cabells embullats rígids de sal de la sessió de surf de primera hora del matí. Ha viscut a 8 quilòmetres de Mavericks des que tenia nou anys.

Ocult rere uns alts penyals, Mavericks no es veu des de l'autovia si no saps on és. El va descobrir el 1962 un surfista de San Francisco que es deia Alex Matienzo, que es va allunyar remant amb un petit corrent i va muntar unes onades toves sobre l'escull interior. Va batejar el lloc amb el nom del seu pastor alemany, Maverick, que acompanyava Matienzo a les onades.

Clark va començar a pensar a fer surf a Mavericks quan era adolescent. Cada hivern es mirava els enormes tubs carnosos que anaven a trencar a l'extrem de Pillar Point, i no entenia per què no els muntava ningú. L'hivern de 1974-1975 va sortir amb la planxa per fer-hi una ullada, va agafar cinc onades robustes amb una planxa de 2,20 metres (era la més gran que tenia llavors), i amb això es va convertir en la primera persona que feia surf a Mavericks quan estava realment esclatant.

No va poder convèncer ningú perquè l'acompanyés —les onades eren massa grans, l'entorn massa imponent— i va continuar fent surf tot sol a les crestes més altes durant quinze anys. Clark es moria de ganes de fer conèixer Mavericks a altres surfistes, de compartir la seva descoberta, però no el feia patir la solitud. «Després de passar tant de temps sol a l'aigua», diu Clark, «ha arribat un moment que percebo com trencaran les onades en un pla subconscient». Dia rere dia, any rere any, va observar i va catalogar mentalment tots els matisos del vent, la marea i el corrent.

A Clark tant se li'n donava si l'onatge era dolent. Tant li feia si una onada l'engolia, perdia la planxa i es veia obligat a tornar nedant. «Aprofitant tota aquella energia, adonant-me de la meva petitesa», diu, «se'm carregaven les piles només de ser-hi».

Malgrat ser un surfista amb un talent extraordinari, Clark no s'ha vist mai amb cor de guanyar-se la vida en

un circuit de competició professional tan despietat. Clark admirava Foo immensament, i en part era perquè ell havia demostrat que era possible fer una professió viable de muntar grans onades. La mort de Foo —i el fet que s'ofegués a Mavericks— va afectar molt Clark. Va ser com si Joe Montana hagués anat convidat a sopar a casa seva i s'hagués escanyat amb un os de pollastre. «Vaig arribar tot just després que el trobessin», diu Clark amb una mirada transparent i ferma. «Vaig veure aquell cos dins un vestit de neoprè estirat a la coberta de la barca i no semblava possible que fos en Mark».

Puja les escales del seu pis ple de trastos de la segona planta, agafa uns binocles i surt a la terrassa. Si se situa en un racó i s'aboca per sobre la barana, pot mirar més enllà de l'autopista Cabrillo i veure una llenca negra d'oceà, que traça una vista impecable de Mavericks, a 8 quilòmetres de la costa. Forçant la mirada a través de les lents de 10 × 50, cada tants minuts observa una escuma d'aigua blanca que s'enfila sobre el gotim de farallons dentats de l'extrem de Pillar Point.

«El mar de fons augmenta», observa Clark, amb una veu que traeix una excitació poc habitual en ell. «Segurament Mavericks esclatarà aquesta tarda amb la marea baixa».

L'escull exterior de Mavericks s'amaga a 6 metres de la superfície de l'oceà: un altiplà de roca submergida que ascendeix bruscament de les aigües fondes. Onades de menys de 3 metres ondulen sobre l'escull sense arribar a trencar. Però sempre que una cèl·lula concentrada de baixes pressions interfereix en el camí d'una tempesta d'hivern i comença a empènyer onades grans i ben separades, Clark enganxa l'orella a l'emissora de ràdio del temps NOAA per escoltar els informes de les boies meteorolò-

giques. Les onades avancen bategant cap a la costa i el primer amb què topen després de 2.000 milles d'oceà és Mavericks. Ascendint davant de l'escull, com si fossin esquiadors saltant d'un trampolí, les onades surten impulsades cap a altures insòlites.

Es diu que a Califòrnia hi viuen més d'un milió de surfistes. Aleshores, per què van tardar tant a adonar-se que algunes de les onades més grans del planeta trenquen davant del seu nas? No és que Clark intentés mantenir Mavericks en secret. «M'hauria agradat tenir algú amb qui fer surf», diu Clark. «Vaig dir a molta gent que Mavericks tenia onades de primera classe, però venint de mi no significava res».

A San Francisco hi ha grans surfistes i a Santa Cruz encara més, però els encegava el seu provincianisme. En aquell moment, era senzillament inconcebible per a les grans figures d'Ocean Beach i Steamer Lane que un surfista desconegut d'un lloc menor com Half Moon Bay hagués descobert unes onades noves dignes de la seva atenció.

No va ser fins al 1990 que els forasters van començar a fixar-se en Mavericks. El 22 de gener, una onada del nord-oest de dimensions històriques va arribar a tota la costa de Califòrnia. Jeff Clark havia anat a la ciutat per treballar en un projecte de construcció, però quan va sentir els informes de les boies meteorològiques a l'emissora del temps, va deixar la feina i se'n va anar immediatament a Ocean Beach, que era el que tenia més a prop. Allà, a l'aparcament, es va trobar dos surfistes molt coneguts de Santa Cruz, Dave Schmidt i Tom Powers.

L'onatge a Ocean Beach havia augmentat espectacularment i havia sortit de l'escala. Sèries d'onades molt juntes de 9 metres topaven contra l'escull amb una violència extraordinària. Sortir així era un suïcidi. Clark va

explicar als altres que coneixia un lloc on les onades encara eren més grans, i tenien una forma perfecta. Powers i Schmidt no s'ho acabaven de creure, però van acompanyar Clark a Half Moon Bay.

Clark els va portar a un cingle al nord de Pillar Point i els va assenyalar Mavericks en el precís moment que el travessava una sèrie d'onades. «En Dave es va quedar amb la boca oberta», recorda Clark, «i va dir: “Per l'amor de Déu, si això és Waimea!”». Després es va posar a caminar amunt i avall, mirant les onades i dient: «Quina passada! És que no m'ho puc creure! Això és Waimea!». Els dos nous van sortir al mar amb Clark fets un sac de nervis. Abans que s'acabés el dia, Schmidt havia muntat sis onades. Powers n'havia agafat dues, i tots dos estaven meravellats amb la destresa de Clark.

En un cert punt, Clark va caure quan es va trobar amb un tub obert, va topar amb el llavi quan l'onada queia, i es va estar tanta estona sota l'aigua sense poder sortir que va dubtar seriosament que tingués prou aire per tornar a la superfície. Al final de la sessió, tots estaven vius, però, i quan van sortir de l'aigua, els surfistes de Santa Cruz s'havien convertit en incondicionals.

Els dos hiverns següents, molts dels surfistes més agosarats i esbojarrats de Califòrnia van anar a veure si Mavericks era real. Els que havien fet surf a Waimea estaven d'acord que les onades de Califòrnia eren tan grans i gruixudes com qualsevol de la North Shore, i que a Mavericks els errors podien tenir conseqüències més greus. L'aigua és 30 graus més freda que a Hawaii, cosa que et mina la força, t'entravena els músculs significativament i redueix el temps que pots estar sense respirar. I la necessitat de portar un vestit de neoprè restrictiu i flotant dificulta submergir-se sota les onades a les zones d'impacte.

Però el que fa més por de Mavericks són les roques. El pic exterior trenca de tal manera que qualsevol surfista que s'equivoqui en la caiguda i l'espifii abans de temps és molt probable que sigui engolit cap al «cementiri»: un batibull de pedres dentades i grosses com un camió, contra les quals cada onada que arribi el colpejarà.

Clark, que ha pagat els seus propis tributs al cementiri, diu solemnement: «Abans de sortir al mar, has de pensar-te molt bé el pitjor escenari possible, i llavors decidir si et veus amb cor d'enfrontar-t'hi. Mavericks castiga els errors amb més severitat que altres onades. He vist com hi passaven algunes coses dolentes».

Després de volar tota la nit des de Honolulu, Ken Bradshaw va llogar un cotxe, el va deixar a l'aparcament ple de sots de la platja de Pillar Point, i ell i Mark Foo van sortir una mica encarcerats sota el sol matinal. Eren una parella inversemblant: amb un cos d'atleta, les faccions cisellades d'americà autèntic i metre setanta-tres, Bradshaw era molt més alt que Foo, que tenia la cara imperterbable d'un sacerdot confucià. El fet que haguessin anat a Mavericks com dos bons amics encara era més inversemblant, tenint en compte l'agra rivalitat que feia temps que covaven.

Foo, que tenia trenta-sis anys, era cinc anys més jove. Encara tenia la constitució compacta d'un boxejador pes ploma, però la carn del sotabarba li començava a penjar, i la de sota els ulls començava a formar plecs. Vint-i-sis anys fent surf es feien notar.

Havia nascut a Singapur, fill de pares d'origen xinès, però va passar gran part de la seva infància a la zona de Washington DC, on els seus pares treballaven per a

l'Agència d'Informació dels Estats Units. No va aprendre a fer surf, i ni tan sols a nedar, fins que la família no es va traslladar a Hawaii quan ell tenia deu anys, però un cop va conèixer l'esport, va decidir enfocar la seva existència al voltant del surf.

El 1970, van destinar novament el pare de Foo a Washington i la família es va instal·lar en una urbanització de Maryland, un canvi que el caparrut fill de dotze anys no estava disposat a tolerar. Dos anys després d'arribar a la Costa Est, per a desesperació de la família, Foo es va escapar a Florida per deixar-hi la seva empremta com a surfista. «Els bons nois xinesos no aspiren a ser surfistes», diu SharLyn Foo, germana gran de Mark. «La meva mare hauria preferit que fos advocat o metge, com el nostre germà Wayne».

Els tres germans Foo van créixer en un entorn confortable, en una família amb uns valors tradicionals més americans que xinesos, segons la SharLyn. «El nostre pare era el típic pare americà de classe mitjana distant i abduït per la feina. La nostra mare era forta, independent i feminista des de sempre». Vingués d'on vingués, diu, els fills Foo «van ser tots superdecidits des de ben petits».

Quan va fer disset anys, en Mark va trobar la manera d'anar a la North Shore d'Oahu, a l'epicentre de l'univers surfista, on es va immersir en el circuit dels torneigs. Al començament, els seus resultats eren prometedors, però el 1982, veient que no passava del lloc 66 en el rànquing professional mundial, va haver d'acceptar que no seria mai una estrella en aquell escenari.

En un gest que va demostrar ser inspirat, Foo va decidir abandonar la gira professional i concentrar-se a fer que la seva imatge aparegués als mitjans impresos, una empresa per a la qual va resultar que tenia un talent especial.

Cultivant una relació estreta i simbiòtica amb els millors fotògrafs de surf, Foo va aconseguir que la seva foto sortís a la coberta de dues grans revistes de surf mitja dotzena de vegades, més sovint que qualsevol dels campions del món amb qui havia surfejat en el circuit de competició.

La seva omnipresència a les revistes i els vídeos i a la televisió li va valer contractes promocionals de diferents empreses relacionades amb el surf, que pagaven a Foo quantitats modestes perquè fos una tanca publicitària humana dels seus productes. En un cert moment, fins i tot va aconseguir un tracte d'esponsorització amb Anheuser-Busch, però Foo no es va fer mai ric. Era un autònom que treballava fora de l'estructura de la gira professional i per això era estrany que ingressés mai més de 30.000 dòlars anuals. En tot cas, la vida que feia li permetia tenir els recursos suficients per fer surf quan i on volia, i amb allò n'hi va haver prou per despertar l'enemistat eterna d'alguns companys envejosos.

Altres surfistes criticaven durament Foo per la determinació amb què obtenia publicitat —«No fa surf», deien, «si no l'enfoca una càmera»—, però ell no es deixava afectar per les crítiques i continuava la seva cerca de la glòria surfista amb un entusiasme desvergonyat. «Sí que li agradava, sí, a en Mark, que li fessin fotos», diu divertit Dennis Pang, un dels amics més íntims i antics de Foo. «Li deien de tot per això, però a ell les crítiques li entraven per una orella i li sortien per l'altra».

El 1983, Foo va fer surf a Waimea Bay per primera vegada. Sense deixar-se intimidar per la mítica reputació de la badia, va atacar les enormes onades amb una gosadia que va obligar la vella guàrdia a prendre'n nota, ni que fos de mala gana. El gener del 1985, Foo es va posar dret sobre una onada a Waimea que es va dir que sobrepassava

els 18 metres, la més gran que havia muntat mai ningú. Va caure de la cresta, l'aigua el va rebolcar immediatament i la força absoluta de l'onada el va mantenir submergit. L'impacte del llavi caient va arrencar la planxa a Foo i el va sacsejar com una baieta en un escorredor, però ell va sortir a la superfície il·lès i un helicòpter de rescat el va treure ràpidament de la zona de l'impacte.

Tot i que no havia muntat l'onada ni de lluny, Foo no va perdre temps i va enviar relats del seu intent a revistes de tot el món, i quan els articles es van publicar, van consolidar la seva fama de semideu de les grans onades. En una entrevista feta poc temps després, Foo va dir que «si parlem de destresa, no crec que ningú faci surf a Waimea millor que jo».

Ken Bradshaw, aleshores el monarca regnant de Waimea, no hi estava d'acord. Feia nou anys que feia surf a Waimea abans que Foo posés un peu a l'aigua de la badia, i l'arrogància del surfista més jove i la seva fatxenderia —la seva falta de respecte— treien Bradshaw de polleguera. Foo vivia una mica més avall que Bradshaw a l'autovia Kam, i els dos surfistes es trobaven sovint, tant dins com fora de l'aigua. A mesura que la meteòrica ascensió de Foo continuava, aquelles trobades es van tornar més i més tenses.

El punt més baix de la seva relació es va produir el 1987, el matí d'una competició important de surf a Sunset Beach. Durant l'estona d'escalfament d'abans que comencés la competició, segons Pang, «en Mark no parava d'interferir en el camí de Bradshaw, prenent-li les onades, i al final en Kenny es va posar rabiós. Va anar a buscar en Mark al canal i el va començar a estovar, i a aguantar-lo sota l'aigua. En Ken no va arribar a fer mal a en Mark, però el va avergonyir davant dels millors surfistes del món. Quan

en Mark va tornar a casa, em va trucar de seguida i em va dir que havia estat horrorós. Però li va passar de seguida. Dos dies després era com si no hagués passat res. En Mark no permetia que aquesta mena de coses l'amoïnessin».

Un corollari de l'empenta implacable de Foo era que era un home incansablement, obstinadament optimista. Estava convençut que el seu destí era assolir la grandesa en les onades gegants. Quan la situació es tornava perillosa al mar, la seva fe en el destí li permetia mantenir la claredat mental i la calma interior. Foo era un home religiós; en l'onatge embravit vivia com enlloc la presència penetrant del Totpoderós, tan a prop que en sentia el gust a la gola.

Encara que Foo fos monomaniac i egocèntric, quan li convenia podia ser molt simpàtic i fins i tot sociable. Hi havia alguna cosa encantadora en el seu fervor, en el seu entusiasme infantil. Almenys cinc persones el consideraven el seu millor amic. «En Mark, o t'agradava molt», diu la SharLyn, «o no t'agradava gens. No deixava indiferent ningú».

Per moltes gestes que exhibís a l'aigua, Foo no encaixava del tot en l'estil masculista de la germandat de les grans onades. Estava massa disposat a parlar dels seus sentiments, a confessar els seus punts febles emocionals. No li feia por ser sentimental. Les dones s'enamoraven molt i sovint de Foo. Inundava de cartes ensucrades la seva mare i la seva germana. «En Mark i jo ens enteníem tan bé», reconeix la SharLyn, «que molta gent pensava que teníem una relació rara».

La setmana abans d'anar amb avió a Mavericks, Foo es va prometre amb Lisa Nakano, de vint-i-vuit anys. «Estava molt enamorat de la Lisa», diu Allen Sarlo, un dels amics íntims de Foo. «I a la seva mare li semblava bé, cosa que era molt important per a en Mark».

Sarlo calla uns segons i després diu: «El que ho fa tot plegat més difícil és que el seu germà gran, en Wayne, va morir fa dos anys, tot just després d'acabar la carrera de medicina, i el seu pare fa tres anys. I fa poc en Mark va escriure una carta a la seva mare dient-li que l'estimava tant, que no creia que pogués viure sense ella, que es volia morir abans. La mort d'en Mark ha estat un cop molt fort per a ella».

Van treure les planxes i es van posar els vestits de neoprè. Eren més de les nou del matí quan Foo i Bradshaw van travessar el trencaones cap a la ratlla d'alineació de Mavericks. Tenint en compte el verí que havia fluït entre ells des de feia anys, alguns es van quedar de pedra quan van veure els dos surfistes remant junts, però la seva amistat era autèntica, segons Dennis Pang: «No era només de cara a la galeria. Aproximadament vuit mesos abans que en Mark morís, ell i en Kenny es van fer bons amics».

L'estiu anterior, Foo va explicar a una televisió britànica que ell i Bradshaw «havien superat» les seves diferències gràcies a un vincle basat en la intensitat singular de la seva vocació compartida: «Hem experimentat coses que només hem fet ell i jo».

Els coneguts atribueixen l'acostament sobretot a un estovament per part de Bradshaw. Després de dues dècades demostrant la seva vàlua a la badia, el seu lloc al panteó sagrat de Waimea estava assegurat. Còmode en el seu paper emergent d'ancià respectat per la fraternitat de les grans onades, Bradshaw ja no sentia la necessitat de mesurar-se amb qualsevol principiant fanfarró que pugés a una planxa. Finalment podia acceptar Foo tal com era, amb les seves febleses; de sobte a Bradshaw li feien gràcia

peculiaritats de la personalitat de Foo que feia uns anys li haurien provocat un atac de feridura.

La primavera anterior, Foo i Bradshaw havien fet surf en un escull secret de la North Shore, un indret anomenat Outside Alligators que Bradshaw havia descobert i liderat. «Hi vam trobar algunes onades excepcionals», recorda Bradshaw, «i el lloc era completament privat. Llavors, després que en Mark assegurés que potser havia estat la millor sessió de surf de la seva vida, se'n va anar a casa i va fer, no ho sé, trenta trucades, i de sobte tot el món coneixia el lloc. La vegada següent que hi vaig anar, hi havia quinze persones.

«Mentre feia les trucades, jo li deia: “Mark! Fes el favor de penjar, hòstia! No cal que el conegui ningú més. El podem continuar aprofitant nosaltres”. Però ell no ho veia així. Ell ho havia de compartir tot amb tothom». Bradshaw esclata en una rialla greu i ambivalent. «En Mark era així: sempre mediàtic en tot el que feia».

El 23 de desembre, era la primera visita de Foo a Mavericks, però no la de Bradshaw. Ell hi havia anat diverses vegades abans, tot i que diu: «No l'encertava mai del tot. Sempre em perdia els dies realment bons».

De fet, Bradshaw havia estat a Califòrnia feia sis dies. Va passar part del dissabte 17 de desembre fent surf a Mavericks en condicions mediocres, però va pujar a un avió i va tornar a Hawaii l'endemà al matí després de sentir que es preveia un onatge gegant a la North Shore. «No esperar uns dies més a Califòrnia va ser un gran error», admet Bradshaw, apesarat. «Un dels grans errors de tots els temps que he fet».

Mentre l'avió de Bradshaw es dirigia a Honolulu, havia sorgit una intensa baixa pressió de 934 mil·libars provinent del golf d'Alaska i s'havia parat davant de la costa

de Califòrnia, iniciant la setmana de les onades més grans i més perfectes que havia vist ningú en tot l'estat des de feia dècades, o potser mai.

«El dilluns 19, Mavericks va sortir de la gràfica», diu Mark Renneker, un físic de San Francisco que amb quaranta-tres anys és una figura important a la comunitat de surfistes de la ciutat. «Dimecres encara va ser més fort».

Jeff Clark, Renneker, una estrella naixent que es deia Evan Slater i un surfista ben plantat de Santa Cruz que es deia Peter Mel, tots els que hi eren aquella setmana, sabien que estaven presenciant un moment únic. Sèrie rere sèrie, algú agafaria l'onada de la seva vida. Un noi de setze anys de Santa Cruz es va posar dret sobre una onada que es va calcular que feia almenys 15 metres d'altura, una gesta que el faria sortir a la portada de *Surfer*: «Jay Moriarty», proclamava el títol, «entra a la història a Mavericks».

«Quan vaig telefonar a Doc Renneker des d'Oahu i vaig saber el que m'havia perdut», diu Bradshaw, «vaig embogir». Ell i Foo van embarcar en el vol nocturn, van aterrar a San Francisco quan tot just sortia el sol divendres al matí i es van apressar a baixar a Mavericks, on els va rebre la notícia que l'onatge havia disminuït durant la nit. Les onades s'havien tornat esporàdiques. Poques onades trencaven per sobre els 7 metres, el que serien 3 o 4 metres per als hawaïans.

Tanmateix, de tant en tant es desplegava alguna gran sèrie i els quinze surfistes que competien per les onades les aprofitaven. L'arribada inesperada de Foo i Bradshaw va apujar la intensitat de l'ambient una mica més. «Allò era un circ», diu Renneker. «Per primera vegada, hi havia a Mavericks barques plenes de fotògrafs, l'helicòpter, espectadors als cingles i una colla dels millors surfistes del món. No calia que diguessin a ningú que aquell era un

dia històric. Una bona demostració davant de totes aquelles càmeres podia construir una carrera. Hi havia una pressió increïble per fer-ho bé».

«El públic estava gairebé frenètic», coincideix Clark. «Els companys estaven arriscant una mica massa». En els vells temps, abans que Foo ensenyés a tothom el valor de la fotografia espectacular, prevalia una actitud més conservadora amb les grans onades. Les males caigudes, o *wipeout*, es consideraven un comportament esbojarrat, per no dir perillós. Però la proliferació de contractes de patrocini basats en incentius per foto ho va canviar tot. Com que posar-se dret tard i a la part més fonda, més còncava, de l'onada, assegura les fotos més espectaculars, els surfistes ambiciosos estan molt motivats per aguantar més i més, i a fer punyetes les conseqüències

«Mentre facis la baixada», cavil·la Bradshaw, «als fotògrafs tant els fa si t'aguantes dret i arribes al final de l'onada. L'únic que els interessa són aquelles tres fotos brutals baixant per la cara de l'onada». Aquell divendres a Mavericks, diu, «la majoria dels surfistes va sortir d'absurdament endins per a les càmeres, i a conseqüència d'això hi va haver algunes caigudes molt dolentes».

«No em podia creure el que veia», insisteix Renneker. «Teníem els millors surfistes de grans onades del món i s'estaven comportant com criatures. En part era perquè alguns que feien surf a Mavericks per primera vegada la van subestimar. Es pensaven que només era una onada californiana, i es van negar a creure que era tan seriós com el surf que estaven acostumats a fer a la North Shore. Però més que res era el valor que dona la càmera: fer coses que no s'haurien plantejat de fer si no hi hagués hagut les càmeres. I en Mark també hi era, tan allunyat com ells de la posició sensata, cometent els mateixos errors.